

Новица Ракочевић

БЈЕКСТВО 17 ЦРНОГОРАЦА ИЗ ОКУПИРАНЕ ЦРНЕ ГОРЕ 1917. ГОДИНЕ

Седамнаест Црногораца из Улциња се јула 1917. године одлучило на храбар подвиг — да се (иако су доста јаке аустро-угарске снаге биле лоциране у Улцињу и околини) једним чамцем пребаце у Италију. Послије три дана и три ноћи пловидбе по Јадранском мору без потребних бродских справа, 29. јула 1917. године срећно су се искрцали на италијанску обалу. Италијанске власти су их записнички саслушале, а они су изјавили да желе да одмах буду упућени у српску војску на Солунски фронт. Међутим, италијанске власти нијесу удовољиле њиховом захтјеву, него су их интернирале на острво Липаре. Они су са тог острва успоставили контакт са црногорском емигрантском владом која се налазила у Неји код Париза и затражили да их ослободи интернације. На заузимање црногорске владе, италијанске власти су послје три и по мјесеца заточења ослободиле Црногорце и они су дошли у Париз и јавили се влади.

У Паризу су присталице краља Николе и црногорске емигрантске владе оставили ове Црногорце око мјесец дана на миру, а послје су нудили да у *Гласу Црногорца* дају изјаве против Крфске декларације и њеног предсједника као и против Црногорског одбора за народно уједињење и његовог предсједника Андрије Радовића. Међутим, они су одбили да то учине. Између осталог, изјавили су, „очевидци свих мука, које црногорски народ подноси под непријатељем и које смо ми претрпјели”. Одговорили су влади да они не могу „данас у Неји — Паризу представљати Црну Гору и говорити испред црногорског народа, али смо оног мишљења што и наша браћа који данас под непријатељским јармом страдају, у погледу сваког питања”. Пошто су одбили да потпишу тражене изјаве, црногорска влада је нудила да их „све

слика" (како би њихове фотографије биле објављене у разним листовима), да опише њихово дјело, да их награди за њихов поступак. Међутим, они су и то одбили, „Видјећи да их данас нема ко наградити”. Од стране црногорске владе им је говорено да није црногорски интерес да они пођу на српски фронт, али су они одговорили да „то могу само да кажу издајници српства а ми као прави Срби и Црногорци желимо ступити у редове бораца у заједници са нашом браћом Србима раме уз раме да се боримо за општу ствар”.

Пошто су одбили све захтјеве и сугестије црногорске владе, оне ступају у контакт са шефом српске војне мисије у Паризу генералом Рашићем. Изјавили су да су сви учествовали у балканском и у свјетском рату до капитулације црногорске војске, да знају одговорити војничким дужностима и савјесно их вршити на задовољство претпостављених, па зато не желе да иду на припреме, него одмах на фронт.

Пошто се управо навршава 70 година од завршетка првог свјетског рата и формирања југословенске државе, налазимо за потребно да објавимо и имена ових храбрих људи, јер је то и дуг према њиховом подухвату који треба сачувати од заборава. То су: Лука В. Ђаконовић, наредник регрутских класа, Стево М. Ђаконовић, наредник регрутских класа, Косто И. Стојановић, Петар Ш. Ђаконовић, Блажо Ј. Мирчетић, Јован М. Ђаконовић, Косто Ј. Поповић, Иво М. Батрићевић, Лазо Д. Секулић, Симо Р. Секулић, Крцун Јанковић, Лука Павићевић, Саво Павићевић, Мико Крцета, Ђуро Дашић, Гашо Михаиловић и Иво С. Ђаконовић.

Шеф српске војне мисије у Паризу генерал Михаило Рашић се 24. априла 1918. обратио председнику Црногорског одбора за народно уједињење питањем да ли познаје кога од добјеглих Улцињана и да ли се сви могу примити у редове југословенских добровољаца. Генерал је председника Црногорског одбора обавијестио да се њиховом захтјеву да се одмах шаљу на фронт не може удовољити, већ прво морају мјесец дана провести на вјежби у Бизерти (у Тунису). Председник Црногорског одбора Андрија Радовић је 9. маја одговорио Рашићу да он од поменутих Улцињана лично не познаје никога, али да их све лично познаје члан Одбора и народни посланик бивше Црногорске скупштине Јован Ђурашковић, који је такође из Улциња и коме су се Улцињани и обраћали са молбом да се заузме за њих. Радовић каже да сви заслужују да буду примљени у српску војску, да се то одмах уради и да се упуте у Туло — мјесто гдје су се прикупљали добровољци за српску војску. Сјутрадан, 10. маја 1918, генерал Рашић је поново писао председнику Црногорског одбора да је свих 17 добровољаца који су побјегли из Улциња примљено у српску војску, а када им је то саопштено поставили су услове како да се са њима поступи: 1) да се одмах

пошаљу на Солунски фронт, 2) да буду сви заједно у једној јединици. Први услов генерал Рашић није могао прихватити, јер, како каже, пошто нијесу служили у војсци, морали су поћи на вјежбање у Бизерту које ће трајати мјесец дана, будући да су сви добровољци морали проћи кроз обуку, па тек затим ићи на фронт. А други њихов захтјев генерал Рашић није могао да рјешава, пошто Врховна команда врши распоред по јединицама.

Десетог маја двојица од њих долазили су у српску војну мисију и изјавили да неће на вјежбање у Бизерту, а генерал Рашић је одмах на то одговорио да их „у добровољце не прима”. О свему томе он је обавијестио Радовића, ради даљег управљања. Како је ова група, каже он, на првом кораку показала да није склона покоравати се реду и дисциплини која се одржава у српској војсци, „ови се добровољци не могу примити за нашу војску, па макар сад накнадно пристали да иду у Бизерту”. Пошто је потписао и датирао писмо, генерал Рашић у напомени Радовићу каже да би добро било саопштити полицији њихово бављење у Паризу и да нијесу хтјели дати своју адресу него су рекли да их познаје Ђурашковић. „Опасно је оставити једну групу људи која је оваквим путем дошла до Париза, и сада овдје креће се без надзора.”¹

Нијесмо наишли на податке о даљој судбини ових људи, али је највјероватније да су остали у Паризу и тамо се запослили.

¹ Архив Историјског института СР Црне Горе, фасц. 63, Црногорски одбор за народно уједињење, омот Генерал Рашић — копија писма упућеног Андрији Радовићу и два акта генерала Рашића.